УДК: 657

Б.Л. Кирилюк, здобувач
Житомирський державний технологічний університет

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ І НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ЗАПАСІВ

Запаси відіграють ключову роль в господарській діяльності будь-якого підприємства. В умовах ринкової економіки, в якій кожне підприємство постійно перебуває в умовах конкурентної боротьби, ефективне використання запасів є однією із запорук успіху господарської діяльності.

Максимізація прибутків від використання запасів передбачає з однієї сторони – збільшення ефективності, тобто збільшення доходів та зменшення затрат; з іншої сторони – збільшення кількості ітерацій отримання прибутків – збільшення оборотності запасів. При чому, за умов ефективної цінової політики, в сучасних умовах розвитку економіки більш ефективним є саме другий метод максимізації прибутку – тобто прискорення циклів виробництва та оборотності продукції. Також підвищенню оборотності запасів в умовах виробництва сприяє розвиток науково-технічного прогресу.

Суттєве прискорення оборотності запасів на підприємстві з метою максимізації прибутку значно ускладнює процес облікового відображення руху запасів, внаслідок чого виникають нові проблеми, для вирішення яких передбачена спеціальна інформаційна система складського обліку, яка є складовою загальної інформаційної системи обліку підприємства.

Загалом актуальні проблеми складського обліку можна поділити на наступні групи:

- приймання та ідентифікація запасів;
- розміщення запасів;
- зберігання запасів;
- відображення операцій по відбору та фасуванню запасів;
- оцінка ефективності використання запасів;
- комунікативні проблеми;
- проблеми автоматизації обліку запасів;
- інші.

Проблеми облікового відображення приймання та ідентифікації запасів особливо гостро виникають на великих складах, де зберігається запаси з великою кількістю класифікаційних ознак. Перед відображенням отримання будь-якої товарно-матеріальної цінності на склад, кожен товар повинен бути повністю ідентифікований. При цьому, чим швидший товарооборот, тим процес ідентифікації повинен проходити швидше. Однак, на практиці, за умови великого товарообороту та певних факторів, повна ідентифікація запасів не завжди можлива. В сучасних умовах для швидкого процесу ідентифікації запасів досить широко використовується кодування за допомогою штрих-кодів. Система штрих-кодів досить якісно заявила про себе на складах з широкою різноманітністю запасів та великою кількістю класифікаційних ознак. Однак, при використанні штрих-кодів, кожен код може містити в собі не тільки назву номенклатури, але й її основні класифікаційні ознаки та характеристики.

Проблема розміщення запасів виникла внаслідок необхідності швидкого пошуку запасів на складі. Для того, щоб, при необхідності, вчасно знайти та відправити певний вид ТМЦ, кожен товар повинен бути розміщений в певне встановлене передбачене місце. При цьому місце зберігання, куди планується розмістити ТМЦ, повинне бути вільним та відповідати всім вимогам зберігання (температура, освітлення та інші чинники). Процес розміщення на кожному підприємстві є унікальним та залежить від особливостей складських приміщень, різноманітності запасів та особливостей умов зберігання. Для ефективного вирішення проблем розміщення запасів різними фірмами використовуються різні методи та методики, побудовані на різних принципах маркування та планування зайнятості складських комірок. Кінцевим результатом ефективного облікового відображення процесу розміщення запасів є складська карта з відображенням зайнятості складу та можливістю швидкого пошуку необхідних товарів та комірок.

Проблеми облікового відображення зберігання запасів виникають при необхідності визначення та ідентифікації наявності чи відсутності ТМЦ. Також актуальні проблеми зберігання запасів досить часто виникають при використанні класифікаційної ознаки «термін придатності», а також при врахуванні особливостей умов зберігання запасів. При проведенні інвентаризації, комірнику необхідно мати можливість швидко ідентифікувати розміщену в комірці ТМЦ, встановити чи відповідають умови зберігання ТМЦ нормам, визначити чи не перевищено ліміт терміну придатності. Для проведення швидкої та якісної інвентаризації комірник повинен володіти актуальною інформацією про стан та особливості зберігання запасів, а отже оперативне облікове відображення руху запасів в інформаційній системі є ключовим критерієм проведення ефективної інвентаризації.

Виникнення проблем при відборі запасів досить тісно пов’язане з організацією процесу розміщення – при ефективному розміщенні процес відбору проходить без виникнення ускладнень та проблем. Процес швидкого пошуку ТМЦ передбачає володіння актуальними даними про те, які запаси в яких комірках зберігаються. Також процес відбору досить сильно залежить від особливостей специфіки бізнесу підприємства: суттєвий вплив

здійснює наявність таких процесів як процес резервування товарів під певне замовлення, процес унікального підбору деталей, тощо. Для вирішення проблем, які виникають з відбором товарів, використовуються спеціалізовані інформаційні системи складського обліку, успішність впровадження яких напряму залежить від організації оперативного відображення руху та розміщення запасів.

Проблема оцінки ефективності використання запасів пов'язана більш з необхідністю максимізації прибутку від їх використання, ніж із збільшенням оборотності, однак прискорення руху запасів ініціювало потребу визначення оперативної (планової) оцінки ефективності використання запасів. Відповідно до принципів періодичності бухгалтерського обліку виконати повну калькуляцію затрат на використання та зберігання товарів можливо тільки після закриття певного бухгалтерського періоду – місяця. Однак на практиці виникають ситуації, коли вартість затрат на зберігання ТМЦ необхідно визначити в даний час, і з певних об'єктивних причин немає можливості чекати закриття місяця.

Поява комунікативних проблем зумовлена високою різноманітністю категорій користувачів облікової інформації про рух запасів. При цьому різні категорії користувачів характеризуються як різними спеціальностями та рівнями освіти, так і різними функціональними обов'язками. Як наслідок – кожна категорія користувачів по різному трактує та використовує облікову інформацію щодо запасів. Загалом, з розвитком спеціалізації, проблема комунікативних бар'єрів стає дедалі актуальнішою. На сьогоднішній день є багато методів та методик подолання таких проблем: встановлення єдиних умовних позначень та термінів, написання спеціалізованих інструкцій окремо для кожної групи користувачів, проведення загальних зборів користувачів різних груп тощо. Однак визначення ефективного методу подолання комунікативних бар'єрів залежить виключно від специфіки діяльності підприємства та кадрових особливостей.

Наявність описаних вище проблем облікового відображення запасів також суттєво впливають на процес автоматизації обліку запасів. Побудова інформаційної системи передбачає розробку чітких правил та алгоритмів відображення процесів руху запасів на підприємстві. Однак в умовах високої оборотності запасів та постійної трансформації особливостей складських операцій процес встановлення чітких правил та алгоритмів відображення обліку запасів ускладнюється.

В сучасних умовах проблеми ідентифікації, розміщення, зберігання, відбору, оперативної оцінки запасів, комунікаційні проблеми та проблеми автоматизації є найбільш актуальними проблемами обліку запасів. Їх актуальність спричинена з однієї сторони - розвитком процесу виробництва та науково-технічного прогресу, з іншої сторони – недосконалістю діючих принципів та методів бухгалтерського обліку. Бухгалтерський облік передбачає збереження даних про певні факти руху запасів, які вже відбулись. Однак для ефективного управління запасами даних лише про рух запасів недостатньо. При розміщенні певного ТМЦ в бухгалтерській інформаційній системі реєструється лише факт того, що певний запас надійшов на склад. В ефективній інформаційній системі управління запасами при процесі розміщення система повинна перед розміщенням ТМЦ проаналізувати особливості даного запасу та умови його зберігання, визначити вільні комірки, які відповідають умовам зберігання, при необхідності врахувати певні інші особливості бізнесу підприємства, і тільки після цього реєструвати факт оприбуткування запасів.

Аналізуючи описані вище актуальні проблеми обліку запасів, можна зробити висновок, що сучасні принципи та підходи до побудови інформаційної системи обліку запасів потребують вдосконалення. Ефективна система управління запасами передбачає не лише реєстрацію фактів про рухи запасів, але й включає в себе цілі підсистеми логістики та планування, комбінаторики та математичного аналізу, алгоритми і правила використання яких повністю залежать від особливостей бізнес-процесів підприємства.